

مصاحبه‌ی بالینی

(ویراست پنجم)

نویسندگان

جان سامرز - فلنگن

ریتا سامرز - فلنگن

مترجمان

هامایاک اوادیسر بانیس

دکتر داود عرب‌آبادی

(دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، مرکز تحقیقات سایکوز)

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران - ۱۳۹۸

سخنی با شما مدرس محترم و دانشجوی عزیز

چندی است که همه شاهد کاهش شمارگان چاپ در کتاب‌های دانشگاهی هستیم و نظاره‌گریم که چگونه شمارگان کتاب‌ها که زمانی نه چندان دور با هزارگان چاپ می‌شد، اکنون با صدگان منتشر می‌گردد. آیا فکر نمی‌کنید که با این روند روبه‌افول، چنین شتابان به کجا می‌رویم؟

شما مدرس محترم ممکن است صرفاً به‌خاطر کمک به دانشجو و صرفه‌جویی در هزینه تهیه کتاب به آنان توصیه کنید که به جای خرید کتاب، از کپی بخش‌هایی از آن استفاده کنند و یا شما دانشجوی عزیز ممکن است بپندیشید که با اقدام به کپی از روی کتابی، هزینه‌ای کمتر برای تهیه کتاب پرداخت کرده‌اید و هر چند که اغلب چنین نیست، اما نتیجه و حاصل کار چیزی جز ناپودی فرهنگ و عدم رغبت به ارائه دستاوردهای جدید در عرصه علم نخواهد بود.

لطفاً ببینید به آینده کشورمان و فرزندانمان بیشتر بپندیشیم و به آینده علم و دانش در کشور عزیزمان ایران که زمانی مهد علم و ادب بود بیشتر بها دهیم و در مقابل آیندگان از خود سلب مسئولیت نکنیم. و در نهایت با ترویج استفاده از کپی و Pdfهای غیرمجاز که بدون رضایت نویسنده و مترجم و ناشر تهیه می‌شود:

۱. موجب ترک کار و بی‌انگیزگی از فعالیت فرهنگی و بروز مشکلات و خسارت‌های جبران‌ناپذیر به قشر فرهنگی جامعه بشود.

۲. باعث ورشکستگی صنعت نشر کشور و به دنبال آن بیکاری قشر عظیمی از کارکنان این عرصه از ناشر تا حروفچین، طراح و ... نگردد.

۳. و سرانجام افرادی غالباً ناآگاه و به ندرت ناآرست را تشویق به کار نامشروع و خلاف قانون نکرده، خود و خانواده و فرزندان آنان را دچار عذاب اراق اندوه حرام و تعدی به حقوق دیگران نسازیم.

سامرز - فلنگن، جان، ۱۹۵۷ - م. (Sommers-Flanagan, John)

مصاحبه‌ی بالینی / نویسندگان جان سامرز - فلنگن، ریتا سامرز - فلنگن، مترجمان هاما، اک آوادیس یانس، داود عرب قهستانی؛ ویراستاری گروه علمی رشد.

مشخصات نشر: تهران: رشد، ۱۳۹۸.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۵۱-۱۱۵-۶

یادداشت: عنوان اصلی: [Clinical interviewing, 5th ed., 2014]

یادداشت: کتابنامه.

عنوان دیگر: مصاحبه بالینی.

موضوع: مصاحبه روان‌درمانی (Interviewing in psychiatry)

شناسه افزوده: سامرز - فلنگن، ریتا، ۱۹۵۳ - م. (Sommers-Flanagan, Rita)

شناسه افزوده: آوادیس یانس، هاما، اک، ۱۳۳۳ - ، مترجم

شناسه افزوده: عرب قهستانی، داود، ۱۳۵۸ - ، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ م ۲/۷ RC۴۸۰

شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۲۷۹۳۵

رده‌بندی دیویی: ۶۱۶/۸۹۰۰۸۳۵

حق چاپ محفوظ است

مصاحبه‌ی بالینی

نویسندگان

جان سامرز - فلنگن، ریتا سامرز - فلنگن

ترجمان

هامایاک آ. دسایانس

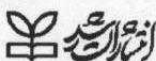
دکتر داود رب قهستانی

(دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، مرکز تحقیقات سایکوز)

ویراستاری: گروه علمی رشد

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۸ - شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرمانسا

مرکز نشر و بخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱. تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: میدان انقلاب، روبه‌روی سینما بهمن، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، شماره ۷۲

تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲-۶۶۴۹۸۳۸۶-۶۶۴۹۷۱۸۱

تهران-۱۳۹۸

بهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار (دکتر محمود گلزاری).....
۱۵	پیشگفتار مترجمان (آوادیس یانس).....
۱۷	پیشگفتار (آوادیس یانس).....
۲۳	درباره‌ی نویسندگان (آوادیس یانس).....
۲۵	بخش اول: متخصص شدن در زمینه‌ی سلامت روان.....
۲۷	فصل اول: مقدمه (آوادیس یانس).....
۲۹	سفر مصاحبه.....
۳۵	جهت‌گیری‌های نظری.....
۵۰	هدف‌های این کتاب.....
۵۱	خلاصه.....
۵۲	منابعی برای بیشتر دانستن.....
۵۵	فصل دوم: بنیادها و زمینه‌سازی (آوادیس یانس).....
۵۷	تعریف مصاحبه‌ی بالینی.....
۶۸	خودآگاهی.....

۱۰۳	خلاصه
۱۰۴	منابعی برای بیشتر دانستن
۱۰۷	بخش دوم: گوش دادن و برقراری ارتباط
۱۰۹	فصل سوم: مهارت‌های اولیه‌ی توجه، گوش دادن، و اقدام (آوادیس‌یانس)
۱۱۱	رفتارهای توجه‌آمیز
۱۲۲	فراتر از رفتار توجه‌آمیز
۱۶۱	خلاصه
۱۶۲	منابعی برای بیشتر دانستن
۱۶۵	فصل چهارم: رهنموددهی: پرسشگری و مهارت‌های عملی (آوادیس‌یانس)
۱۶۵	اهداف
۱۶۶	بخش اول: پرسش‌های عمومی و درمانی
۱۹۳	بخش دوم: فنون مصاحبه‌ی رفتاری
۲۱۷	خلاصه
۲۱۸	منابعی برای بیشتر دانستن
۲۲۱	فصل پنجم: روابط مبتنی بر شواهد (آوادیس‌یانس)
۲۲۱	اهداف
۲۲۳	شرایط زیربنایی از دیدگاه کارل راجرز
۲۴۳	مفاهیم ارتباط از دیدگاه روان‌کاوانه و میان‌فردی مبتنی بر شواهد
۲۵۳	اثتلاف درمانی یا اثتلاف کاری
۲۵۸	سایر مفاهیم نظری و مبتنی بر شواهد در رابطه‌ی درمانی
۲۶۶	نتیجه‌گیری
۲۶۷	خلاصه
۲۶۸	منابعی برای بیشتر دانستن
۲۶۹	بخش سوم: سازمان‌دهی و سنجش
۲۷۱	فصل ششم: مروری اجمالی بر فرایند مصاحبه (آوادیس‌یانس)
۲۷۱	اهداف
۲۷۵	مرحله‌ی آشنایی: نخستین تماس
۲۸۹	مرحله‌ی آغاز مصاحبه

۳۰۰	بخش اصلی مصاحبه
۳۰۹	مرحله‌ی رو به پایان
۳۲۰	خلاصه
۳۲۲	منابعی برای بیشتر دانستن
۳۲۵	فصل هفتم: مصاحبه‌ی پذیرشی و گزارش نویسی (آوادیس یانس)
۳۲۵	اهداف
۳۲۶	مصاحبه‌ی پذیرشی چیست؟
۳۵۵	عوامل و اثر بر روند اجرای مصاحبه‌ی پذیرشی
۳۵۷	مصاحبه‌ی پذیرشی کوتاه
۳۶۰	گزارش پذیرش
۳۷۸	خلاصه
۳۷۹	منابعی برای بیشتر دانستن
۳۸۱	فصل هشتم: بررسی وضعیت روانی (آوادیس یانس)
۳۸۱	اهداف
۳۸۳	عینیت
۳۸۳	بررسی وضعیت روانی چیست؟
۳۹۱	رفتار یا فعالیت روانی - حرکتی ^۲
۴۳۴	موارد استفاده از بررسی وضعیت روانی
۴۳۶	خلاصه
۴۳۸	منابعی برای بیشتر دانستن
۴۴۱	فصل نهم: سنجش خودکشی (آوادیس یانس)
۴۴۱	اهداف
۴۴۵	آمارهای خودکشی
۴۸۴	مداخله در خودکشی
۴۹۲	مسائل حرفه‌ای
۴۹۷	نتیجه‌گیری
۴۹۷	خلاصه
۴۹۹	منابعی برای بیشتر دانستن

فصل دهم: تشخیص و طرح‌ریزی درمان (عرب).....	۵۰۳
اهداف.....	۵۰۳
اصول تشخیص در حوزه‌ی روان‌پزشکی.....	۵۰۴
سنجش تشخیصی: روش‌ها و فرایندها.....	۵۱۶
رویکرد متعادل در مصاحبه‌های بالینی تشخیصی.....	۵۲۳
طرح‌ریزی درمان.....	۵۲۳
خلاصه.....	۵۳۳
منابعی رای بیشتر دانستن.....	۵۵۴
بخش چهارم: مصاحبه با مراجعان خاص.....	۵۵۷
فصل یازدهم: مصاحبه در محیط‌های متنوع و چندفرهنگی (آوادیس‌یانس).....	۵۵۹
اهداف.....	۵۵۹
چهار جهان‌بینی سبک.....	۵۶۳
سایر مراجعان متفاوت.....	۵۸۷
پیچیدگی‌های فرهنگی و هویت‌ها.....	۵۹۴
سنجش و نشانگان‌های وابسته به فرهنگ.....	۵۹۷
ملاحظات حرفه‌ای.....	۶۰۲
خلاصه.....	۶۰۵
منابعی برای بیشتر دانستن.....	۶۰۶
فصل دوازدهم: مراجعان دردسرساز و موقعیت‌های دشوار (عرب).....	۶۰۹
اهداف.....	۶۰۹
مراجعان دردساز.....	۶۱۰
موقعیت‌های پیچیده: بحران و آسیب‌دیدگی.....	۶۴۳
خلاصه.....	۶۶۱
منابعی برای بیشتر دانستن.....	۶۶۲
فصل سیزدهم: مصاحبه و کار کردن با مراجعان کودک و نوجوان (آوادیس‌یانس).....	۶۶۵
اهداف.....	۶۶۵
ملاحظات ویژه در کار با کودکان.....	۶۶۶
مرحله‌ی آشنایی.....	۶۶۹
مرحله‌ی آغاز مصاحبه.....	۶۷۳

۶۹۰	بخش اصلی مصاحبه
۷۰۹	مرحله‌ی رو به پایان
۷۷۱	خلاصه
۷۱۴	منابعی برای بیشتر دانستن
۷۱۷	فصل چهاردهم: اصول و نکات مصاحبه با زوجها و خانواده‌ها (عرب)
۷۱۷	اهداف
۷۱۹	بعضی از بزرگی‌های مصاحبه با زوجها و خانواده‌ها
۷۲۳	مراحل مصاحبه و تکالیف آن
۷۳۶	مرحله‌ی آغاز مصاحبه
۷۵۹	ملاحظات ویژه
۷۷۵	خلاصه
۷۷۶	منابعی برای بیشتر دانستن
۷۷۹	فصل پانزدهم: مصاحبه به شیوه‌ی آنلاین: ادیس‌یون (Non-FtF) (عرب)
۷۷۹	اهداف
۷۸۱	فناوری به‌عنوان شکل گسترش یافته‌ای از خدمت‌رسانی افراد
۷۹۱	پژوهش در زمینه‌ی ارزیابی و مداخله‌ی غیررودرو
۷۹۸	مباحث اخلاقی و عملی: مشکلات و راه‌حل‌ها
۸۰۸	مصاحبه‌های آنلاین یا غیررودرو
۸۱۳	خلاصه
۸۱۵	معاینه‌ی وضعیت روانی توسعه‌یافته – پروتکل مصاحبه (عرب)
۸۱۶	آماده‌سازی
۸۲۹	نامنامه (آوادیس‌یانس)
۸۴۹	نمایه موضوعی (آوادیس‌یانس)
۸۵۷	منابع و مأخذ

پیشگفتار

چهل سال پیش، در دوره‌ی کارشناسی روان‌شناسی بالینی با مطالعه‌ی کتاب «ارزشیابی شخصیت» تألیف دکتر ولی‌الله اخوت و دکتر لیمان انشاند، با تعبیر «مصاحبه بالینی» به عنوان یکی از سه روش تشخیص یعنی مشاهده، مصاحبه و آزمون‌ها آشنا شدم. ده سال بعد از آن - زمانی که در انستیتو روان‌پزشکی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی ایران - دوره‌ی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی را می‌گذراندم، دکتر حبیب‌الله قاسم‌زاده، استاد و پژوهشگر توانا و فرهیخته‌ی روان‌شناسی، با دلایل روشن و استواری، مزیت مصاحبه‌ی بالینی را به دو روش دیگر بیان کرد و با یادآوری شعار معروف افلاطون که بر سر در آکادمی خود نوشته بود: «کسی که هندسه نمی‌داند وارد نشود.» قاطعانه گفتند: «کسی که مصاحبه بالینی را به خوبی نمی‌شناسد و نمی‌تواند با دقت و شکیبایی آن را اجرا کند نباید درمانگر بالینی شود.»

اینک پس از سالیان دراز دانشجویی و برخورداری از آموزش‌ها و تجربه‌های پُر بار روان‌شناسان فرزانه و گران‌قدر و ره سپردن در مسیر دشوار و پیچیده‌ی تشخیص و درمان، همچنان خود را نیازمند بهره‌گیری از منابع معتبر و به‌روز علمی در حوزه‌های

تشخیص و درمان می‌بینم. بی‌تردید یکی از این آثار ارزشمند، کتاب حاضر یعنی مصاحبه‌ی بالینی نوشته‌ی جان سامرز - فلنگن و ریتا سامرز - فلنگن است.

نویسندگان دانشمند کتاب در پانزده فصل و ۹۰۸ صفحه اساسی‌ترین و جدیدترین مطالب را برای شروع، ادامه و به انجام رساندن مصاحبه‌ی راه‌گشا و مبتنی بر شواهد علمی فرارویمان قرار می‌دهند.

در پایان گزیده‌ای از این بوستان خرم و باطراوت دانش و پژوهش را به روان‌شناسان جوانی که قدم در راه پرفراز و نشیب و جذاب روان‌شناسی بالینی گذاشته‌اند تقدیم می‌کنیم.

— متخصصان سلامت روان برای آن‌که درمانگران کارآمدی باشند باید بیاموزند خود را آرام سازند؛ این بدانند بر میل طبیعی کمک کردن، نیازهای شخصی، و اضطراب‌هایشان تسلط پیدا کنند. این کار هم برای درمانگران تازه‌کار و هم مجرب دشوار است.

— متخصصان حرفه‌ای و بالینی به این موضوع توجه دارند که حتی در مواردی که مراجعان مبالغه کمتری می‌پردازد، خدمات مناسب و با کیفیت بالا عرضه کنند.

— هرچند رابطه‌ی حرفه‌ای دارای جنبه‌های اجتماعی و دوستانه است، مصاحبه‌گر حرفه‌ای این‌گونه دوستی‌های خود را کنترل و محدود می‌کند. یادگیری مهربان بودن، گفت‌وگو و صریح بودن با مراجعان و در عین حال حفظ مرزهای روابط حرفه‌ای مناسب، بخشی از مصاحبه‌گری رشدیافته است.

در انتخاب اتاق مصاحبه نیز نظیر بسیاری از معیارهای دیگر، باید بین فضای پراپت حرفه‌ای و فضای آرام، موازنه برقرار باشد. اتاق مصاحبه را باید به گونه‌ای از وجود مصاحبه‌گر به‌شمار آورد. در نخستین مصاحبه هدف اصلی ایجاد اعتماد و امید، و تفاهم، و کمک به مراجع برای صحبت کردن راحت است. بنابراین انتخاب اتاق باید بازتاب این هدف باشد.

همچنین لازم است همواره به خودمان یادآوری کنیم که از نصیحت کردن یا مطرح نمودن یک تشخیص خودداری کنیم. به‌جای آن باید بر گوش دادن به مراجع و فرونشاندن تمایل خودمان به زیاد صحبت کردن و سوگیری‌هایمان متمرکز شویم (ص ۲۸).

آرام کردن خویش مستلزم حضور کامل در مقابل مراجع و پرت نشدن حواسمان با افکار یا نگرانی‌هایمان است. برای برخی از دانشجویان و متخصصان، زود رسیدن برای

داشتن فرصت کافی و نشستن به مدت چند دقیقه، پاک کردن ذهن و تمرکز بر تنفس خود و حضور در همان لحظه مفید واقع می‌شود (ص ۲۸).

هدف از آرام‌سازی خودتان و گوش دادن بی‌رهنمود این است که مراجع بتواند با حس و حال خودش ماجرایش را بگوید. متأسفانه ساکت ماندن و به دقت گوش دادن کار دشواری است، زیرا بسیاری از درمانگران وقتی در نقش متخصص ظاهر می‌شوند مهار کردن فعالیت ذهنی‌شان را دشوار می‌یابند. از آن‌جا که درمانگر در صدد کمک به مراجعان برای حل هرچه سریع‌تر مشکلات آنان و اثبات شایستگی خویش است، معمولاً احساس نجات فشار بودن می‌کند. بدین ترتیب ممکن است با مراجعان جدید بی‌آنکه مقصودی در کار باشد به شیوه‌ی رهنمودی مفرط یا آمرانه رفتار کند و، در نتیجه، به جای کمک به شودگی آنان موجب بستگی‌شان شود (ص ۲۸).

همچنین معتقدیم، مدام تکرار کردن مراجع به عنوان بهترین متخصص تجربیات زندگی خودش، مبنای استروری برای بنا نهادن مهارت‌های بالینی پیشرفته‌تر و شاید رهنمودی‌تر است (ص ۳۵).

متخصصان حرفه‌ای و اخلاقی با این موضوع مواجه دارند که حتی در مواردی که مراجعان مبالغه کمتری می‌پردازند، خدمات مناسب و با کیفیت بالا عرضه کنند (ص ۵۴).

هرچند رابطه‌ی حرفه‌ای دارای جنبه‌های اجتماعی و هیجانی است، مصاحبه‌گر حرفه‌ای این‌گونه دوستی‌های خود را کنترل و محدود می‌کند. یادگیری به‌یادمان بودن، گفت‌وگو و صریح بودن با مراجعان و در عین حال، حفظ مرزهای روابط - جنبه‌ای مناسب، بخشی از مصاحبه‌گری رشدیافته است (ص ۵۶).

در انتخاب اتاق مصاحبه نیز نظیر بسیاری از متغیرهای دیگر، باید بین فضای پر ابهت حرفه‌ای و فضای آرام، موازنه برقرار باشد. اتاق مصاحبه را باید همچون بخشی از وجود مصاحبه‌گر به شمار آورد. در نخستین مصاحبه هدف اصلی ایجاد اعتماد و امید، و تفاهم، و کمک به مراجع برای صحبت کردن راحت است. بنابراین انتخاب اتاق باید بازتاب این هدف باشد (ص ۷۴).

دفترکار نشان دهنده‌ی شخصیت و ارزش‌های مصاحبه‌گر است. مصاحبه‌گر می‌تواند آگاهانه دفتر کارش را کم یا بیش رسمی، شیک، یا خودآشکارکننده تزئین کند. داشتن

دFTER کاری که در آن تعداد بیشتر و متنوع‌تری از مراجعان احساس راحتی بکنند، ایده‌آل است (ص ۷۹).

هرچند توجه به آثار هنری فرهنگ‌های گوناگون نمی‌تواند جانشین آگاهی، مطالعه، کارآموزی، تجربه، و نظارت مناسب چندفرهنگی شود (ص ۷۹).

بی‌توجهی مصاحبه‌گر زن به پوشش خود ممکن است نه تنها کمکی به نتایج درمانی مثبت نکند، بلکه احتمال دارد خیال‌پردازی‌های جنسی را برانگیزد که خلاف هدف‌های درمانی است (ص ۸۵).

مصاحبه‌های بالینی باید سر وقت پایان یابند. متخصصان بالینی غالباً توجیهات متعددی برای طرأء کردن آگاهانه‌ی جلسات می‌آورند، اما این دستاویزها برای برهم زدن توافق زمان‌بندی‌های مقرر قابل توجیه نیست (ص ۸۹).

اگر نگاه، صدا، رفتار مصاحبه‌گر حاکی از توجه نباشد، تعداد مراجعاتش زیاد نخواهد شد. غالب مراجعان وقتی احساس کنند مصاحبه‌گر به آن‌ها گوش نمی‌دهد، مشاوره را رها می‌کنند. اهمیت رفتارها ل توجه‌آمیز مثبت برای درمان موفقیت‌آمیز در همه‌ی جهت‌گیری‌های عملی و نصری اذء ن شده است و درباره‌ی آن هیچ اختلاف‌نظری وجود ندارد (ص ۱۰۷).

سه ویژگی اصلی مشاور عبارت‌اند از: مهارت جذابیت، و قابل اعتماد بودن مهارت یا خبرگی در حوزه‌ی مصاحبه و مشاوره را پذیرفتاری با ناپسندگی نامیده‌اند. در کتاب به شیوه‌ای که طبق آن‌ها درمانگران می‌توانند معتبر یا شادمانه نظر می‌رسند اشاره شده است. منظور از جذابیت نه فقط ظاهر فیزیکی بلکه رفتارها، تشرشها و صفات شخصیت نیز هست (ص ۲۵۷).

اعتماد همان اتكاء به صداقت، توانمندی، پایداری و اطمینان خاطر شخص است. ایجاد اعتماد در مراجع برای مؤثر واقع شدن مصاحبه بسیار اهمیت دارد. اطمینان خاطر مراجع از قابل اعتماد بودن درمانگر بسیار مهم است، زیرا در نتیجه‌ی آن مراجع به آنچه درمانگر بگوید اعتماد می‌کند و توصیه‌ها و پیشنهادهایش را به کار می‌بندد (ص ۲۵۹).

دکتر محمود گلزاری